

Συλλογή της Νομολογίας

ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 12ης Οκτωβρίου 2017*

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 99 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου – Άρθρο 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ – Καθεστώς του Γιβραλτάρ – Άρθρο 49 ΣΛΕΕ – Άρθρο 63 ΣΛΕΕ – Ελευθερία εγκαταστάσεως – Ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων – Κατάσταση αμιγώς εσωτερικής φύσεως»

Στην υπόθεση C-192/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Upper Tribunal (Tax and Chancery Chamber) [εφετείο διοικητικών διαφορών (τμήμα φορολογίας και κτηματολογίου), Ηνωμένο Βασίλειο] με απόφαση της 24ης Μαρτίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Απριλίου 2016, στο πλαίσιο της δίκης

Stephen Fisher,

Anne Fisher,

Peter Fisher

κατά

Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs,

παρισταμένης της:

Her Majesty's Government of Gibraltar,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Pešić (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, A. Rosas, C. Toader, A. Prechal και E. Jarašiūnas, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– οι S. Fisher, A. Fisher και P. Fisher, εκπροσωπούμενοι από τον R. Mullan και την H. Brown, barristers, καθώς και από την S. Bedford, conseillère,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

- η Her Majesty's Government of Gibraltar, εκπροσωπούμενη από τον M. Llamas, QC,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον D. Robertson και την S. Simmons, επικουρούμενους από τον D. Ewart, QC, καθώς και από τον O. Jones, barrister,
- η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις L. Van den Broeck και M. Jacobs, επικουρούμενες από τους P. Vlaeminck και R. Verbeke, advocaten,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους A. Sampol Pucurull και A. Rubio González,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον R. Lyal και την J. Samnadda,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να αποφανθεί με αιτιολογημένη διάταξη σύμφωνα με το άρθρο 99 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου,

εκδίδει την ακόλουθη

Διάταξη

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ, καθώς και των άρθρων 49 και 63 ΣΛΕΕ.
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ των Stephen Fisher, Anne Fisher και Peter Fisher και των Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs (φορολογική και τελωνειακή αρχή, Ηνωμένο Βασίλειο) με αντικείμενο πράξεις βεβαιώσεως φόρου που εξέδωσε σε βάρος τους η φορολογική και τελωνειακή αρχή για το χρονικό διάστημα από το 2000 έως το 2008.

Το νομικό πλαίσιο

Το διεθνές δίκαιο

- 3 Το κεφάλαιο XI του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, που υπογράφηκε στο Σαν Φρανσίσκο στις 26 Ιουνίου 1945, με τίτλο «Διακήρυξη που αφορά μη αυτόνομες περιοχές», περιλαμβάνει το άρθρο 73 το οποίο προβλέπει:

«Τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών, που έχουν ή αναλαμβάνουν την ευθύνη να διοικούν περιοχές που οι λαοί τους δεν έχουν ακόμη επιτύχει πλήρη αυτοδιοίκηση, αναγνωρίζουν την αρχή ότι προέχουν τα συμφέροντα των κατοίκων αυτών των περιοχών και δέχονται ως ιερή αποστολή την υποχρέωση να προωθήσουν όσο γίνεται περισσότερο, μέσα στο σύστημα της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας που καθιερώνεται με το [χ]άρτη αυτόν, την ευημερία των κατοίκων αυτών των περιοχών [...]».

Το καθεστώς του Γιβραλτάρ

- 4 Το Γιβραλτάρ είναι αποικία του Βρετανικού Στέμματος. Δεν αποτελεί τμήμα του Ηνωμένου Βασιλείου.
- 5 Σε επίπεδο διεθνούς δικαίου, το Γιβραλτάρ περιλαμβάνεται στον κατάλογο των μη αυτόνομων περιοχών κατά την έννοια του άρθρου 73 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.
- 6 Σε επίπεδο δικαίου της Ένωσης, το Γιβραλτάρ θεωρείται ευρωπαϊκό έδαφος για τις εξωτερικές σχέσεις του οποίου υπεύθυνο είναι ένα κράτος μέλος κατά την έννοια του άρθρου 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ, και στο οποίο εφαρμόζονται οι διατάξεις των Συνθηκών. Η πράξη περί των όρων προσχωρήσεως του

Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βορείου Ιρλανδίας και των προσαρμογών των Συνθηκών (ΕΕ 1982, L 388, σ. 42, στο εξής: Πράξη Προσχωρήσεως του 1972) προβλέπει ωστόσο ότι ορισμένα τμήματα της Συνθήκης ΕΚ δεν έχουν εφαρμογή στο Γιβραλτάρ.

- 7 Το άρθρο 28 της Πράξης Προσχωρήσεως του 1972 ορίζει:

«Οι πράξεις των οργάνων της Κοινότητας οι σχετικές με τα προϊόντα του παραρτήματος ΙΙ της Συνθήκης ΕΟΚ και με τα προϊόντα τα οποία κατά την εισαγωγή τους στην Κοινότητα υπόκεινται σε ειδική ρύθμιση συνεπεία της εφαρμογής της κοινής γεωργικής πολιτικής, καθώς επίσης και οι πράξεις οι σχετικές με την εναρμόνιση των νομοθεσιών των Κρατών μελών περί των φόρων κύκλου εργασιών δεν εφαρμόζονται στο Γιβραλτάρ, εκτός αν το Συμβούλιο αποφασίζοντας ομοφώνως προτάσει της Επιτροπής ορίσει άλλως.»

- 8 Δυνάμει του άρθρου 29 της Πράξης Προσχωρήσεως του 1972, σε συνδυασμό με το παράρτημα Ι, μέρος Ι, σημείο 4, αυτής, το Γιβραλτάρ εξαιρείται από το τελωνειακό έδαφος της Ένωσης.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 9 Κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης, οι σύζυγοι Stephen και Anne Fisher κατοικούσαν στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου είχαν τη συνήθη διαμονή τους, μαζί με τα δύο παιδιά τους, Peter και Dianne Fisher. Ο P. Fisher έπαυσε να διαμένει στο Ηνωμένο Βασίλειο τον Ιούλιο του 2004. Ο S. Fisher και ο P. Fisher είναι Βρετανοί υπήκοοι, ενώ η A. Fisher έχει ιρλανδική υπηκοότητα.
- 10 Από το 1988, η οικογένεια Fisher κατείχε το 100 % των μεριδίων της Stan James (Abingdon) Limited (στο εξής: SJA), η οποία είχε την έδρα της στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η δραστηριότητα της εταιρίας αυτής συνίστατο στην πώληση στοιχημάτων, ιδίως δε, από το 1999 και μετά, στην εκμετάλλευση σημείων πώλησης στοιχημάτων λιανικής, στα στοιχήματα μέσω τηλεφώνου («telebetting») και στην παροχή πιθανοτήτων των στοιχημάτων σε εταιρίες στοιχημάτων. Η εν λόγω εταιρία είχε επίσης θυγατρική στο Γιβραλτάρ με έξι εργαζομένους οι οποίοι δέχονταν στοιχήματα από τη Γερμανία, την Ιρλανδία και την Ισπανία.
- 11 Το 1999, οι εγκατεστημένες στο Ηνωμένο Βασίλειο επιχειρήσεις στοιχημάτων υποχρεώθηκαν, δυνάμει του Betting and Gaming Duties Act 1981 (νόμου του 1981 περί φόρου στοιχημάτων και τυχερών παιγνίων), να καταβάλουν φόρο για τα στοιχήματα που δέχονταν, ο οποίος στην πράξη ήταν χρηματοδοτούμενος από τέλος 9 %, το οποίο χρεωνόταν στους πελάτες και το οποίο προστίθετο στο ποσό του στοιχήματος. Ο πελάτης στο Ηνωμένο Βασίλειο είχε τη δυνατότητα να καταθέσει στοιχίμα σε επιχείρηση στοιχημάτων εγκατεστημένη σε άλλο κράτος, οπότε δεν υπήρχε υποχρέωση καταβολής του εν λόγω φόρου για το στοιχίμα αυτό. Στις εγκατεστημένες σε άλλο κράτος επιχειρήσεις απαγορευόταν να διαφημίζονται στο Ηνωμένο Βασίλειο ή να μοιράζονται πόρους με οντότητα εντός του Ηνωμένου Βασιλείου προκειμένου να δέχονται στοιχήματα.
- 12 Από τον Ιούλιο του 1999, η SJA άρχισε να δέχεται στοιχήματα από πελάτες εγκατεστημένους στο Ηνωμένο Βασίλειο μέσω της θυγατρικής της στο Γιβραλτάρ. Στις 29 Φεβρουαρίου 2000, η SJA μεταβίβασε τη δραστηριότητά της λήψεως στοιχημάτων μέσω τηλεφώνου, μαζί με τη θυγατρική της στο Γιβραλτάρ, σε εταιρία διεπόμενη από το δίκαιο του Γιβραλτάρ και εδρεύουσα στο Γιβραλτάρ, τη Stan James Gibraltar Limited (στο εξής: SJG), η οποία ανήκε κατά 100 % στην οικογένεια Fisher.
- 13 Με τις επίμαχες βεβαιώσεις φόρου για την περίοδο από το 2000 έως το 2008, επιβλήθηκε φόρος εισοδήματος στους S. και P. Fisher, καθώς και στην A. Fisher, στο Ηνωμένο Βασίλειο επί των κερδών της SJG. Οι εν λόγω βεβαιώσεις φόρου εκδόθηκαν βάσει των διατάξεων του άρθρου 739 του Income and Corporation Taxes Act 1988 (νόμου του 1988 περί φόρου εισοδήματος και φόρου εταιριών), ο

οποίος αποσκοπεί στην αποτροπή της φοροαποφυγής από φυσικά πρόσωπα μέσω μεταβιβάσεως περιουσιακών στοιχείων, συνεπεία της οποίας το εισόδημα καθίσταται καταβλητέο σε πρόσωπο εγκατεστημένο εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου. Όταν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις αυτές, ο μεταβιβάζων υπόκειται σε φόρο επί του εισοδήματος του εγκατεστημένου εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου προσώπου, ανεξαρτήτως του αν ο ίδιος έλαβε το εν λόγω εισόδημα, αρκεί να είχε τη δυνατότητα να το λάβει και εφόσον διέμενε στο Ηνωμένο Βασίλειο.

- 14 Το First-tier Tribunal (Tax Chamber) [πρωτοδικείο διοικητικών διαφορών (φορολογικό τμήμα), Ηνωμένο Βασίλειο] έκρινε ότι οι εν λόγω διατάξεις είχαν εφαρμογή στη συγκεκριμένη περίπτωση και ότι δεν μπορούσε να γίνει δεκτό κανένα από τα μέσα άμυνας του εθνικού δικαίου τα οποία επικαλέσθηκαν οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης. Οι τελευταίοι προέβαλαν ωστόσο ότι, δυνάμει των αρχών οι οποίες διατυπώνονται στην απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2006, Cadbury Schweppes και Cadbury Schweppes Overseas (C-196/04, EU:C:2006:544), η επιβολή φόρου εισοδήματος υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες συνιστούσε παράνομο περιορισμό του δικαιώματός τους ελεύθερης εγκαταστάσεως που κατοχυρώνεται στο άρθρο 49 ΣΛΕΕ και/ή του δικαιώματός τους ελεύθερης κινήσεως κεφαλαίων που κατοχυρώνεται στο άρθρο 63 ΣΛΕΕ.
- 15 Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι οι S. και P. Fisher δεν μπορούσαν να επικαλεσθούν το άρθρο 49 ΣΛΕΕ και/ή το άρθρο 63 ΣΛΕΕ, στον βαθμό που η SJG ήταν εγκατεστημένη στο Γιβραλτάρ και η μεταβίβαση έλαβε χώρα μεταξύ Γιβραλτάρ και Ηνωμένου Βασιλείου, με αποτέλεσμα η επίμαχη στην κύρια δίκη περίπτωση να μην αποτελεί διασυνοριακή περίπτωση στην οποία ήταν εφαρμοστέο το δίκαιο της Ένωσης. Η A. Fisher όμως μπορούσε να επικαλεσθεί τις διατάξεις αυτές, στον βαθμό που ήταν Ιρλανδή υπήκοος και, επομένως, δεν μπορούσε να της επιβληθεί ο επίμαχος φόρος. Τόσο οι S. και P. Fisher όσο και η φορολογική και τελωνειακή αρχή άσκησαν προσφυγή κατά της αποφάσεως του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου.
- 16 Το αιτούν δικαστήριο, δικάζον κατ' έφεση, εκτιμά ότι η επίλυση των ενώπιόν του εγερθέντων ζητημάτων, όσον αφορά την άσκηση της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης κινήσεως των κεφαλαίων από Βρετανούς υπηκόους μεταξύ Γιβραλτάρ και Ηνωμένου Βασιλείου, εξαρτάται μεταξύ άλλων από το καθεστώς του Γιβραλτάρ κατά το δίκαιο της Ένωσης και από τη θέση του Γιβραλτάρ έναντι του Ηνωμένου Βασιλείου βάσει του δικαίου αυτού, ειδικότερα δε βάσει των άρθρων 49 και 63 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι τα ερωτήματά του προς το Δικαστήριο δεν αφορούν τη συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης ρυθμίσεως όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση του Ηνωμένου Βασιλείου, στον βαθμό που κρίνει ότι μπορεί να αποφανθεί επί της υποθέσεως της κύριας δίκης από τη στιγμή που θα δοθεί απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα.
- 17 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Upper Tribunal (Tax and Chancery Chamber) [εφετείο διοικητικών διαφορών (τμήμα φορολογίας και κτηματολογίου), Ηνωμένο Βασίλειο] αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Για τους σκοπούς του άρθρου 49 ΣΛΕΕ (ελευθερία εγκαταστάσεως) και υπό το πρίσμα της συνταγματικής σχέσεως μεταξύ του Γιβραλτάρ και του Ηνωμένου Βασιλείου:

- α) Πρέπει το Γιβραλτάρ και το Ηνωμένο Βασίλειο να αντιμετωπίζονται ως εάν ήσαν μέρος ενός και του αυτού κράτους μέλους [...] για τους σκοπούς του δικαίου της Ένωσης και, αν ναι, έχει τούτο ως συνέπεια ότι το άρθρο 49 ΣΛΕΕ δεν έχει εφαρμογή μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και του Γιβραλτάρ παρά μόνον κατά το μέτρο που δύναται να εφαρμοστεί επί εσωτερικού μέτρου ή επικουρικώς [...] για τους σκοπούς του άρθρου 49 ΣΛΕΕ λαμβανομένου μεμονωμένως, οπότε το εν λόγω άρθρο δεν έχει εφαρμογή παρά μόνον κατά το μέτρο που δύναται να εφαρμοστεί επί εσωτερικού μέτρου;

Επικουρικώς,

β) Λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 355, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, έχει το Γιβραλτάρ το συνταγματικό καθεστώς χωριστού από το Ηνωμένο Βασίλειο εδάφους εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με αποτέλεσμα ότι [...] η άσκηση του δικαιώματος εγκαταστάσεως μεταξύ του Γιβραλτάρ και του Ηνωμένου Βασιλείου πρέπει να θεωρείται ως εμπίπτουσα στο εμπόριο εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τους σκοπούς του άρθρου 49 ΣΛΕΕ, ή ότι [...] το άρθρο 49 ΣΛΕΕ έχει εφαρμογή προκειμένου να απαγορευθούν περιορισμοί της από υπηκόους του Ηνωμένου Βασιλείου ασκήσεως του δικαιώματος εγκαταστάσεως στο Γιβραλτάρ (ως χωριστή οντότητα);

Επικουρικώς,

γ) Πρέπει το Γιβραλτάρ να αντιμετωπίζεται ως τρίτη χώρα ή τρίτο έδαφος, με αποτέλεσμα το δικαίωμα της [...] Ένωσης να έχει εφαρμογή όσον αφορά τις συναλλαγές μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και του Γιβραλτάρ μόνο στις περιπτώσεις όπου το δικαίωμα της Ένωσης εφαρμόζεται μεταξύ κράτους μέλους και μη κράτους μέλους;

Επικουρικώς,

δ) Πρέπει η συνταγματική σχέση μεταξύ του Γιβραλτάρ και του Ηνωμένου Βασιλείου να αντιμετωπίζεται με κάποιον άλλο τρόπο για τους σκοπούς του άρθρου 49 ΣΛΕΕ;

2) Κατά ποιον τρόπο διαφοροποιείται (αν όντως διαφοροποιείται) η απάντηση στα ανωτέρω ερωτήματα αν εξεταστούν στο πλαίσιο του άρθρου 63 ΣΛΕΕ (και επομένως όσον αφορά την ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων) και όχι του άρθρου 49 ΣΛΕΕ;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

- 18 Κατά το άρθρο 99 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η απάντηση σε προδικαστικό ερώτημα μπορεί να συναχθεί σαφώς από τη νομολογία, το Δικαστήριο, κατόπιν προτάσεως του εισηγητή δικαστή και αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, μπορεί οποτεδήποτε να αποφανθεί με αιτιολογημένη διάταξη.
- 19 Η ως άνω διάταξη πρέπει να εφαρμοστεί στην υπό κρίση υπόθεση.
- 20 Με τα ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, εάν το άρθρο 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 49 ΣΛΕΕ ή το άρθρο 63 ΣΛΕΕ, έχει την έννοια ότι η άσκηση της ελευθερίας εγκαταστάσεως ή της ελεύθερης κινήσεως των κεφαλαίων από Βρετανούς υπηκόους μεταξύ Γιβραλτάρ και Ηνωμένου Βασιλείου συνιστά, από πλευράς δικαίου της Ένωσης, κατάσταση της οποίας όλα τα στοιχεία εντοπίζονται στο εσωτερικό ενός και μόνον κράτους μέλους.
- 21 Επισημαίνεται εισαγωγικά ότι το αιτούν δικαστήριο, στο οποίο εναπόκειται να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα της προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο (απόφαση της 27ης Ιουνίου 2017, *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, EU:C:2017:496, σκέψη 24 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), δεν ερωτά το Δικαστήριο ούτε για τη συμβατότητα με το δικαίωμα της Ένωσης νομοθεσίας, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου, βάσει της οποίας εκδόθηκαν οι επίδικες βεβαιώσεις φόρου, ούτε για το αν υφίστανται, υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, στοιχεία που να συνιστούν έναν τέτοιο σύνδεσμο με το δικαίωμα της Ένωσης ώστε να έχουν εφαρμογή εν προκειμένω τα άρθρα 49 και 63 ΣΛΕΕ, δεδομένου ότι για τις διαπιστώσεις αυτές είναι αρμόδιο το εν λόγω δικαστήριο.

- 22 Συγκεκριμένα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί απλώς διευκρινίσεις σχετικά με τη σχέση του Ηνωμένου Βασιλείου με το Γιβραλτάρ από πλευράς δικαίου της Ένωσης, προκειμένου να καθοριστεί αν τα δύο αυτά εδάφη πρέπει, για τους σκοπούς των άρθρων 49 και 63 ΣΛΕΕ, να θεωρηθούν ως ένα και μόνο κράτος μέλος.
- 23 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να τονιστεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει, στη σκέψη 56 της αποφάσεως της 13ης Ιουνίου 2017, *The Gibraltar Betting and Gaming Association* (C-591/15, EU:C:2017:449), ότι το άρθρο 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 56 ΣΛΕΕ, έχει την έννοια ότι η παροχή υπηρεσιών από επιχειρήσεις με έδρα το Γιβραλτάρ σε πρόσωπα εγκατεστημένα στο Ηνωμένο Βασίλειο συνιστά, από πλευράς δικαίου της Ένωσης, κατάσταση της οποίας όλα τα στοιχεία εντοπίζονται στο εσωτερικό ενός και μόνου κράτους μέλους.
- 24 Συναφώς, επισημαίνεται, πρώτον, ότι, μολονότι το αιτούν δικαστήριο αναφέρεται με την απόφαση περί παραπομπής στα άρθρα 49 και 63 ΣΛΕΕ, καθώς και στο άρθρο 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ, από την απόφαση αυτή προκύπτει, ωστόσο, ότι τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης ανάγονται στο χρονικό διάστημα από το 2000 έως το 2008 και είναι επομένως προγενέστερα της ενάρξεως ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας. Τούτου λεχθέντος, το περιεχόμενο των εν λόγω διατάξεων αντιστοιχεί, εν πάση περιπτώσει, στο περιεχόμενο των άρθρων 43 και 56 ΕΚ και του άρθρου 299, παράγραφος 4, ΕΚ, που είχαν εφαρμογή πριν από την έναρξη ισχύος της εν λόγω Συνθήκης.
- 25 Δεύτερον, κατά πάγια νομολογία, τόσο το άρθρο 56 ΣΛΕΕ, το οποίο κατοχυρώνει την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, όσο και τα άρθρα 49 και 63 ΣΛΕΕ, τα οποία αφορούν την ελευθερία εγκαταστάσεως και την ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων, δεν έχουν εφαρμογή σε κατάσταση στην οποία όλα τα στοιχεία εντοπίζονται στο εσωτερικό ενός και μόνου κράτους μέλους (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 15ης Νοεμβρίου 2016, *Ullens de Schooten*, C-268/15, EU:C:2016:874, σκέψη 47 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, καθώς και της 13ης Ιουνίου 2017, *The Gibraltar Betting and Gaming Association*, C-591/15, EU:C:2017:449, σκέψη 33).
- 26 Τρίτον, τα άρθρα 49 και 63 ΣΛΕΕ έχουν εφαρμογή, όπως και το άρθρο 56 ΣΛΕΕ, περί του οποίου επρόκειτο στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 13ης Ιουνίου 2017, *The Gibraltar Betting and Gaming Association* (C-591/15, EU:C:2017:449), στο έδαφος του Γιβραλτάρ δυνάμει του άρθρου 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ. Συγκεκριμένα, οι προβλεπόμενες με την Πράξη Προσχωρήσεως του 1972 εξαιρέσεις του εδάφους του Γιβραλτάρ από τη δυνατότητα εφαρμογής των πράξεων της Ένωσης σε ορισμένους τομείς του δικαίου δεν αφορούν ούτε την ελευθερία εγκαταστάσεως ούτε την ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων, οι οποίες κατοχυρώνονται από τα εν λόγω άρθρα 49 και 63 ΣΛΕΕ.
- 27 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να γίνει δεκτή ερμηνεία του άρθρου 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 49 και 63 ΣΛΕΕ, διαφορετική από εκείνη την οποία δέχθηκε το Δικαστήριο σε σχέση με το άρθρο 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 56 ΣΛΕΕ, με την απόφαση της 13ης Ιουνίου 2017, *The Gibraltar Betting and Gaming Association* (C-591/15, EU:C:2017:449).
- 28 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει, στη σκέψη 36 της εν λόγω αποφάσεως, ότι το γεγονός ότι το Γιβραλτάρ δεν αποτελεί τμήμα του Ηνωμένου Βασιλείου δεν είναι αποφασιστικής σημασίας κατά την εκτίμηση του αν δύο εδάφη πρέπει, για τους σκοπούς της εφαρμογής των διατάξεων περί των θεμελιωδών ελευθεριών, να εξομοιωθούν με ένα κράτος μέλος.
- 29 Το Δικαστήριο ανέλυσε, προς τούτο, πρώτον, τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες έχει εφαρμογή το άρθρο 56 ΣΛΕΕ στο έδαφος του Γιβραλτάρ και συμπέρανε, στη σκέψη 39 της ίδιας αποφάσεως, ότι, στον βαθμό που το άρθρο 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ επεκτείνει την εφαρμογή των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης στο Γιβραλτάρ, υπό την επιφύλαξη των εξαιρέσεων οι οποίες δεν αφορούν, όμως, την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, το άρθρο αυτό 56 έχει εφαρμογή στο εν λόγω έδαφος υπό τις ίδιες προϋποθέσεις υπό τις οποίες εφαρμόζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο.

- 30 Το ίδιο ισχύει και για τα άρθρα 49 και 63 ΣΛΕΕ τα οποία, δυνάμει του άρθρου 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 26 της παρούσας διατάξεως, έχουν πλήρη εφαρμογή στο έδαφος του Γιβραλτάρ. Συναφώς, είναι άνευ σημασίας το γεγονός ότι τα άρθρα 49 και 63 ΣΛΕΕ έχουν εφαρμογή στο Ηνωμένο Βασίλειο ως κράτος μέλος και στο Γιβραλτάρ ως ευρωπαϊκό έδαφος για του οποίου τις εξωτερικές σχέσεις υπεύθυνο είναι ένα κράτος μέλος, κατά την έννοια του άρθρου 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 13ης Ιουνίου 2017, *The Gibraltar Betting and Gaming Association*, C-591/15, EU:C:2017:449, σκέψη 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 31 Δεύτερον, το Δικαστήριο επισήμανε ότι δεν υφίστανται άλλα στοιχεία βάσει των οποίων θα μπορούσε να γίνει δεκτό ότι οι σχέσεις μεταξύ του Γιβραλτάρ και του Ηνωμένου Βασιλείου, για τους σκοπούς του άρθρου 56 ΣΛΕΕ που έχει εφαρμογή στα δύο αυτά εδάφη, είναι παρόμοιες με τις σχέσεις μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών, διευκρινίζοντας συναφώς ότι, αν εξομοιώνονταν οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ Γιβραλτάρ και Ηνωμένου Βασιλείου με τις αντίστοιχες μεταξύ δύο κρατών μελών, θα αναιρούνταν ο σύνδεσμος ο οποίος, όπως αναγνωρίζεται στο άρθρο 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ, υπάρχει μεταξύ του εν λόγω εδάφους και του συγκεκριμένου κράτους μέλους (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 13ης Ιουνίου 2017, *The Gibraltar Betting and Gaming Association*, C-591/15, EU:C:2017:449, σκέψεις 41 και 42). Η εκτίμηση αυτή ισχύει, καθ' όμοιο τρόπο, και για τα άρθρα 49 και 63 ΣΛΕΕ.
- 32 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το άρθρο 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 49 ΣΛΕΕ ή το άρθρο 63 ΣΛΕΕ, έχει την έννοια ότι η άσκηση της ελευθερίας εγκαταστάσεως ή της ελεύθερης κινήσεως των κεφαλαίων από Βρετανούς υπηκόους μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και Γιβραλτάρ συνιστά, από πλευράς δικαίου της Ένωσης, κατάσταση της οποίας όλα τα στοιχεία εντοπίζονται στο εσωτερικό ενός και μόνον κράτους μέλους.
- 33 Η ερμηνεία αυτή δεν αναιρείται από τα επιχειρήματα της Κυβερνήσεως του Γιβραλτάρ, κατά την οποία έτσι θίγεται ο μνημονευόμενος στο άρθρο 26 ΣΛΕΕ σκοπός της διασφάλισης της καλής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, καθώς και ο σκοπός της ενσωματώσεως του Γιβραλτάρ σε αυτή την αγορά, τον οποίο επιδιώκει, κατά την άποψη της κυβερνήσεως αυτής, το άρθρο 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ.
- 34 Συγκεκριμένα, το άρθρο 26, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, όπως προκύπτει και από το γράμμα του, προβλέπει ότι ως εσωτερική αγορά νοείται ένας χώρος χωρίς εσωτερικά σύνορα, μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κίνηση των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων σύμφωνα με τις διατάξεις των Συνθηκών, τα δε άρθρα 49 και 63 ΣΛΕΕ αποτελούν τέτοιες διατάξεις όσον αφορά την ελευθερία εγκαταστάσεως και την ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων. Όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 25 της παρούσας διατάξεως, για να τύχει εφαρμογής το άρθρο 49 ΣΛΕΕ ή το άρθρο 63 ΣΛΕΕ σε δεδομένη κατάσταση απαιτείται να υφίσταται κάποιο στοιχείο αλλοδαπότητας.
- 35 Άλλωστε, η εν λόγω ερμηνεία δεν καθιστά ανεφάρμοστα τα άρθρα 49 και 63 ΣΛΕΕ στο έδαφος του Γιβραλτάρ. Συγκεκριμένα, οι διατάξεις αυτές παραμένουν πλήρως εφαρμόσιμες στο εν λόγω έδαφος, δυνάμει του άρθρου 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις που ισχύουν για οποιοδήποτε άλλο έδαφος της Ένωσης στο οποίο εφαρμόζονται, περιλαμβανομένης της απαιτήσεως να υφίσταται κάποιο στοιχείο αλλοδαπότητας (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 13ης Ιουνίου 2017, *The Gibraltar Betting and Gaming Association*, C-591/15, EU:C:2017:449, σκέψη 47).
- 36 Η ως άνω ερμηνεία δεν αναιρείται ούτε με την επίκληση λόγων σχετικών με το καθεστώς του Γιβραλτάρ είτε κατά το εθνικό συνταγματικό δίκαιο είτε κατά το διεθνές δίκαιο, όπως έχει κατ' ουσίαν διευκρινίσει το Δικαστήριο στις σκέψεις 49 έως 55 της αποφάσεώς του της 13ης Ιουνίου 2017, *The Gibraltar Betting and Gaming Association* (C-591/15, EU:C:2017:449).
- 37 Συγκεκριμένα, όσον αφορά, ιδίως, τα επιχειρήματα που αντλούνται από το διεθνές δίκαιο, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι δεν αμφισβητείται ότι το Γιβραλτάρ περιλαμβάνεται στον κατάλογο των μη αυτόνομων περιοχών κατά την έννοια του άρθρου 73 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Η

ερμηνεία του άρθρου 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 49 ΣΛΕΕ ή το άρθρο 63 ΣΛΕΕ, η οποία δίδεται στη σκέψη 32 της παρούσας διατάξεως δεν έχει καμία συνέπεια επί του καθεστώτος του Γιβραλτάρ κατά το διεθνές δίκαιο και η ερμηνεία αυτή δεν είναι δυνατό να γίνει αντιληπτή υπό την έννοια ότι θίγει το χωριστό και διακριτό καθεστώς του Γιβραλτάρ (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 13ης Ιουνίου 2017, *The Gibraltar Betting and Gaming Association*, C-591/15, EU:C:2017:449, σκέψεις 52 και 54).

- 38 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στα υποβληθέντα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 49 ΣΛΕΕ ή το άρθρο 63 ΣΛΕΕ, έχει την έννοια ότι η άσκηση της ελευθερίας εγκαταστάσεως ή της ελεύθερης κινήσεως των κεφαλαίων από Βρετανούς υπηκόους μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και Γιβραλτάρ συνιστά, από πλευράς δικαίου της Ένωσης, κατάσταση της οποίας όλα τα στοιχεία εντοπίζονται στο εσωτερικό ενός και μόνον κράτους μέλους.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 39 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 355, σημείο 3, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 49 ΣΛΕΕ ή το άρθρο 63 ΣΛΕΕ, έχει την έννοια ότι η άσκηση της ελευθερίας εγκαταστάσεως ή της ελεύθερης κινήσεως των κεφαλαίων από Βρετανούς υπηκόους μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και Γιβραλτάρ συνιστά, από πλευράς δικαίου της Ένωσης, κατάσταση της οποίας όλα τα στοιχεία εντοπίζονται στο εσωτερικό ενός και μόνον κράτους μέλους.

(υπογραφές)